

HLAVNÉ TRENDY VÝSKUMU V SÚČASNEJ VOLEBNEJ GEOGRAFII

Tibor Madleňák*

* Univerzita Mateja Bela, Fakulta prírodných vied, Katedra geografie a krajinskej ekológie, Tajovského 40,
874 01 Banská Bystrica, madlenak@fpv.umb.sk

Electoral geography – current research trends.

Electoral geography has been established as an important part of political geography in the post-communist countries of Central and Eastern Europe in the last twenty years. Geographers endeavour to contribute to increasing electoral studies focusing on the spatial context of elections. The aim of this article is to identify the main research trends in current electoral geography around the world. We emphasize the approaches of relevant researchers to electoral geography's most important issues. The article offers a basic review of contemporary leading studies and the main research directions in electoral geography.

Key words: election, electoral geography, political geography, research trends, geographical voting patterns, voting behaviour

ÚVOD

Volebná geografia je dôležitou a veľmi dynamickou súčasťou značne diferencovanej politickej geografie. Od 90. rokov 20. storočia sa s veľkým oneskorením, vyplývajúcim z niekoľko desiatok rokov trvajúcej absencie slobodných demokratických volieb, začína rozvíjať aj v postkomunistických štátoch strednej a východnej Európy. Je to práve v období, keď v západo svete končí vlna expanzie výskumov založených predovšetkým na kvantitatívnych prístupoch k štúdiu volieb. Kým volebná geografia v postkomunistických štátoch, vrátane Slovenska, sa v súčasnosti pokúša s väčšími či menšími úspechmi aplikovať a vo svojich špecifických podmienkach modifikovať priestorové modely volebného správania vytvárané a overované v stabilizovaných západných liberálnych demokraciách, nachádza sa volebná geografia vo všeobecnosti v štádiu hľadania nových smerov a konceptov, ktorými by sa mala ďalej uberať. Táto diskusia sa prejavuje predovšetkým množstvom tematicky a metodicky rôznych prác a štúdií. Tie sa zväčša naďalej pridávajú volieb a priestorových aspektov volebného správania ako základného konceptu volebnej geografie. Avšak škála tém a problémov, ktorými sa volební geografi zaoberajú, sa dynamicky rozširuje o rozmanité javy a fenomény v spoločnosti, ktoré je možné skúmať prostredníctvom volieb. V tejto zložitej mozaike prác, tém a prístupov sa pokúsime v rámci jednotlivých tematických okruhov identifikovať hlavné trendy vývoja súčasnej volebnej geografie vo svete. Chceli by sme tým volebnej geografii na Slovensku poskytnúť východiskovú bázu podnetov na výskumnú činnosť a priestor na zamyslenie sa nad jej ďalším smerovaním. Vychádzame pritom z pomerne rozsiahleho množstva relevantných vedeckých prác a štúdií publikovaných na prelome 20. a 21. storočia v karentovaných a medzinárodne uznávaných vedeckých časopisoch (Political Geography, Electoral Studies,

European Urban and Regional Studies, Professional Geographer, Southeastern Geographers, Transactions of the Institute of British Geographers, Eurasian Geography and Economics a iné).

VÝCHODISKÁ PRE SÚČASNÚ VOLEBNÚ GEOGRAFIU

Problematica volebnej geografie mala svoje zastúpenie už v prácach viacerých významných zakladateľov modernej geografie. Za otca volebnej geografie je možné považovať predstaviteľa francúzskej regionálnej školy Siegfrieda (1913), ktorý pomocou kartografickej metódy porovnáva mapy výsledkov volieb v západnom Francúzsku v období Tretej republiky s mapami možných explanačných faktorov. Táto práca bola dlho pokladaná za klasiku svojho žánru a využívaná ako vzor pre volebno-geografické štúdie v nasledujúcich desaťročiach. Druhou významnou prácou z tohto obdobia bol príspevok zakladateľa kultúrnej geografie Sauera (1918) venovaný problematike priestorového vymedzenia volebných obvodov v USA pre voľby do Kongresu. Problematica, ktorú pre volebnú geografiu vytýčili tieto dve fundamentálne práce, sa popri mnohých iných, v pomerne veľkom zastúpení vyskytuje až do súčasnosti.

Nasledujúce desaťročia priniesli skôr len sporadické volebno-geografické štúdie, bez náznaku nejakého výraznejšieho konceptuálneho smerovania. Prelom a závažný posun predstavuje tzv. kvantitatívna revolúcia nastupujúca v humannej geografii od 60. rokov a posúvajúca geografické výskumy, založené na popisných metódach, k prístupom, ktoré sa prostredníctvom štandardných štatistických analýz snažili odhaliť rôznorodé vzťahy a zákonitosti. Tento paradigmatický posun predstavoval pre volebnú geografiu veľkú príležitosť znamenajúcu masívny nárast geografických štúdií zameraných na voľby. Výsledky pravidelne sa opakujúcich volieb totiž poskytovali nové a nové súbory dát, ktoré bolo možné pomocou kvantitatívnych štatistických analýz využiť na vytváranie a overovanie rôznych geografických modelov týkajúcich sa nielen volieb, ale prostredníctvom nich aj zložitých vnútorných sociálno-priestorových štruktúr. Všeobecný nárast záujmu geografie o vplyv priestorových faktorov na správanie človeka sa odrazil vo výskumoch geografických vplyvov na voľby. Prepojenie kartografických a štatistických metód bolo nadviazaním na siegfriedovskú tradíciu. Výsledkom zhruba tridsaťročnej kvantitatívnej etapy vývoja volebnej geografie boli stovky volebno-geografických štúdií, ktoré podľa Flinta a Taylora (2007) priniesli množstvo izolovaných zistení vysvetľujúcich rôzne čiastkové javy, avšak málo zovšeobecnení.

Do konca 80. rokov boli demokratické voľby a ich výskum doménou štátov tzv. západného bloku liberálnych demokracií s trhovou ekonomikou. Od 90. rokov však volebná geografia stojí pred novými dôležitými výzvami súvisiacimi so šírením demokracie alebo jej prvkov do postupne sa transformujúcich štátov „východného bloku“, resp. niektorých štátov „tretieho sveta“. Súčasnú volebnú geografiu tak môžeme rozdeliť na dve časti.

Vo väčšine štátov tzv. západného sveta je volebná geografia pomerne dobre rozvinutá, má možnosť stavať na širokých základoch množstva štúdií a výskumov, v rámci ktorých boli formulované základné teórie a modely týkajúce sa relatívne stabilizovaných vzorcov volebného správania. Volebná geografia sa tu popri analýzach transformácie a modifikácii týchto vzorcov môže sústrediť aj

na rôzne iné, špecifickejšie problémy, ako napríklad otázky volebnej participácie alebo politickej reprezentácie rôznych, často marginálnych skupín spoločnosti.

Na strane druhej sa volebná geografia transformujúcich sa štátov nachádza v značne odlišnej situácii. Po desaťročiach absencie demokratických volieb sa spolu s ďalšími spoločensko-vednými disciplínami snaží zachytiť a analyzovať procesy všestrannej transformácie spoločnosti a stabilizácie demokracie, ktorá nie je vždy jednoznačná a v jednotlivých krajinách prechádza rôznymi peripetiami. Volebná geografia sa tu nachádza zväčša v štádiu formulovania a analýzy základných geografických vzorcov volebného správania (Jehlička a Sýkora 1991, Mariot 1991, Brunn a Vlčková 1994, Kovács a Dingsdale 1998, Zarycki 1999 a Meleshevich 2006). Často najskôr dochádza k testovaniu možností aplikácie volebno-geografických vzorcov overených v podmienkach stabilizovaných liberálnych demokracií, potom k ich prehodnocovaniu a prispôbovaniu špecifickým podmienkam týchto transformujúcich sa krajín.

KONTEXTUÁLNY PRÍSTUP, PRIESTOROVÁ DIFÚZIA A SUSEDSKÝ EFEKT VO VOLEBNEJ GEOGRAFII

V minulosti mali prevahu práce s regionálnym a predovšetkým celoštátnym zameraním. Tento priestorový rámec samozrejme ostáva dôležitý aj naďalej, avšak v súčasných podmienkach globalizujúcej sa spoločnosti sa do pozornosti čoraz viac dostáva globálny kontext volebného správania. Súčasne sa posilňuje úloha lokálneho kontextu, v ktorom je možné v rámci zložitých štruktúr spoločnosti zachytiť pôsobenie rôznych faktorov (demografických, sociálno-ekonomických a sociálno-kultúrnych).

V anglo-americkom prostredí prebieha pomerne rozsiahla diskusia o význame lokálneho a regionálneho kontextu pri vytváraní volebných modelov. Sú domácnosti, susedstvá, volebné okrsky a regióny, teda priestor (*space*) a miesto (*place*) relevantnými činiteľmi vplyvujúcimi na voliča, ktoré je potrebné zachytiť vo viacúrovňových modeloch, alebo sú to len štatistické artefakty vo forme zhlukových efektov (Johnston et al. 2007)? Vo viacerých štúdiách sa tímy volebných geografov (Johnston a Pattie 1998, Johnston et al. 2001) pokúšajú vyvrátiť skepsu niektorých politológov a sociológov (Bogdanor 1983, McAllister a Studler 1992) pokiaľ ide o význam priestorovej diferenciácie volebného správania. Dokazujú, že popri tom do akých sociálnych skupín volič patrí (teda „kým je“), je dôležité, „kde žije, medzi kým žije a čo sa okolo neho deje“ (Johnston a Pattie 1998, Pattie a Johnston 2003). Uvedení autori vo svojich prácach zdôrazňujú význam priestorového kontextu volieb, predovšetkým na lokálnej a regionálnej úrovni, na ktorej sa dostávame k problematike priestorovej difúzie politickej informácie a tzv. susedskému efektu, ktorý si práve vďaka orientácii na koncept miesta a priestoru (*place and space concept*) získava v rámci súčasnej volebnej geografie čoraz väčšiu pozornosť. Z hľadiska metodologického predstavujú takto zamerané štúdie (Baybeck a Huckfeldt 2002, McAllister et al. 2002, Vilalta y Perdomo 2004) zaujímavú možnosť ako posunúť prevažujúci kvantitatívny prístup volebno-geografických štúdií do roviny kvalitatívnej. Ďalšími príkladmi môže byť štúdia analyzujúca vplyv vzdialenosti a susedského efektu na predvolebné stratégie kandidátov a ich volebné výsledky (Gimpel et al. 2008), alebo prípadová štúdia autorov Sui a Hugill (2002).

Významným trendom naviazaným na zvýšený záujem o susedský efekt je hľadanie zákonitostí priestorovej difúzie určitej informácie, pričom vo volebnej geografii ide najčastejšie o priestorovú difúziu podpory vybraných politických strán. Ako príklad uvedieme štúdie analyzujúce priestorovú difúziu volebnej podpory nacionalistických strán Škótska a Walesu (Lutz 1990), resp. podpory liberálov vo Veľkej Británii (Dorling et al. 1998).

Séria štúdií (O'Loughlin et al. 1994, Flint 1998 a 2001) sa pomocou priestorových analýz rastu volebných ziskov nacistickej strany (NSDAP) v medzivojnovom Nemecku pokúša zaujímavým spôsobom prepojiť všetky úrovne kontextov. Z globálnej perspektívy charakterizujú Weimarské Nemecko ako krajinu semiperiférie (Wallerstein 1984) nachádzajúcu sa v perióde ekonomickej stagnácie a reštrukturalizácie, podľa Kondratieffa (1935) v tzv. B-fáze. Vychádzajúc z takéhoto globálneho kontextu poukazujú na to, ako nacisti dokázali vo svojej volebnej stratégii získať na svoju stranu rôzne vrstvy obyvateľstva („národnú buržoáziu“, strednú triedu a robotnícku triedu), ktorých politické a ekonomické ciele boli značne protichodné. Volebná stratégia nacistov bola vzhľadom na regionálny kontext diferencovaná, takže v rôznych regiónoch oslovovala podľa potreby rôzne vrstvy voličov. Takmer všetky spomínané štúdie zdôrazňujú potrebu systémového prístupu k štúdiu priestorovo diferencovaných vzorcov volebného správania zahŕňajúcich viaceré úrovne priestorových kontextov, od globálneho až po regionálny a lokálny.

GEOGRAFICKÉ SCHÉMY VOLIEB A FAKTORY, KTORÉ ICH DETERMINUJÚ

Medzi klasické a najčastejšie sa vyskytujúce práce vo volebnej geografii môžeme už od jej vzniku zaradiť geografické analýzy výsledkov volieb v jednotlivých štátoch (Blažek a Kostecký 1991, Mariot 1994, Koulov 1995, Vlčková 1995, Johnston et al. 2001, Archer 2002, Clem a Craumer 2005 a Śleszyński 2007) a regiónoch (Kowalski 1998, Madleňák 2006 a Czystkiewicz 2009). V rámci nich sú robené analýzy priestorovej diferenciácie volebnej podpory jednej (Dorling et al. 1998, McAllister et al. 2002 a Mariot 2003) alebo celého spektra politických strán. Prostredníctvom nich sa volební geografi pokúšajú vytvoriť komplexnejšie geografické modely volebného správania, odhaliť mieru vplyvu jednotlivých faktorov determinujúcich tieto regionálne volebné vzorce, zachytiť jadrové oblasti či odhaliť stabilitu volebnej podpory relevantných politických strán (Baráth et al. 1995, Szöllös 2000 a 2006).

Aj v súčasnosti je tento „tradičný“ smer výskumu veľmi frekventovaný a zároveň dôležitý, pričom platí, že v štátoch s dlhodobou etablovaným volebno-geografickým výskumom sa štúdie (napr. Archer 2002, Johnston 2005, Mellow a Trubowitz 2005) snažia zachytiť rôzne zmeny, posuny a modifikácie viac či menej stabilných a v minulosti pomerne podrobne preskúmaných priestorových volebných vzorcov, kým v štátoch, kde demokratické voľby sú pomerne „mladým“ fenoménom (napr. Lee a Brunn 1996, Secor 2001, Lee a Hsu 2002, Jefferson West 2005, Karam a Al Ali 2005, Morrison a Woo Hong 2006 a Lemon 2007) predstavuje takéto zameranie prevažnú väčšinu prác z geografie volieb.

V postkomunistických štátoch strednej a východnej Európy, vytvorili práce tohto zamerania pomerne rozsiahlu bázu, na ktorej je možné stavať pri ďalších výskumoch (Blažek a Kostecký 1991, Krivý et al. 1996, Kostecký a Čermák

2004 a Mészáros et al. 2007). Rozsahom produkcie a nepochybne aj kvalitou výskumov je v popredí poľská volebná geografia, kde z množstva titulov uvedieme len niektoré (Kabath a Sobczak 1999, Zarycki 1999, 2000 a 2002, Kowalski 2002 a 2003, Śleszyński 2007 a 2009). Relatívne veľká pozornosť (aj západných vedcov) bola venovaná vývoju politickej situácie, volieb ako aj volebnej geografie v Rusku, baltických štátoch a na Ukrajine (Berezkin et al. 1999, Clem a Craumer 2005, Clem 2006, Meleshevich 2006 a Perepechko et al. 2007).

Aj keď je stále veľké množstvo štúdií zameraných na analyzovanie vplyvov súboru všetkých relevantných faktorov na priestorové vzorce volebného správania, viditeľnou tendenciou je upriamovanie pozornosti na jeden faktor, prípadne úzky okruh faktorov, ktorých pôsobenie je analyzované v rôznorodých súvislostiach a kontextoch. Porovnávaním pôsobenia jednotlivých faktorov navzájom je možné nielen spoznávať napr. hierarchiu identít v rámci rôznych sociálnych skupín, ale aj analyzovať modifikácie priestorových volebných vzorcov. Priestorom, ktorý môže slúžiť pre „testovanie“ týchto posunov sa ukazuje napr. vzťah k rôznym menšinám, ich politickej emancipácii a rozširovaniu ich práv.

Faktormi, ktorým je ešte aj dnes (hlavne v rámci americkej volebnej geografie) venovaná značná pozornosť, sú rasa a religiózna príslušnosť. Pre ilustráciu uvádzame niekoľko zaujímavých príkladov. Napríklad Bélanger a Eagles (2006) porovnávajú pôsobenie religiozity a ekonomických faktorov na volebný systém v Kanade, pričom zisťujú, že religiózna identita ovplyvňuje volebné preferencie silnejšie ako identita sociálna (triedna). K opačnému záveru prichádzajú Heppen a Mesyanzhinov (2003), ktorí sa skúmaním pozostatkov francúzskeho vplyvu v povojnovej Louisiane snažia zachytiť odraz kultúrno-historických diferencií v politickom priestore. Aj keď identifikujú stopy tohto dedičstva v podobe súčasnej politickej regionalizácie, vplyv rasy a sociálneho rozvrstvenia sa prejavujú silnejšie ako religiózne a kultúrne vplyvy. Kultúrno-historické vplyvy vo volebnej geografii boli skúmané a dokázané aj v Poľsku (Kowalski 1998 a 2002, Zarycki 1998, 2000 a 2007), Česku (Jehlička a Sýkora 1991) a na Slovensku (Krivý et al. 1996), ďalej napríklad v prípade Krymských Tatarov a Gagauzov (Katcha-novski 2005), alebo v širšom kontexte postkomunistických štátov, v ktorých bol zistený väčší vplyv historických skúseností z minulých období (vychádzajúc z ich komparácie) ako aktuálnych sociálno-ekonomických faktorov (Roper a Fesnic 2003).

Kohfeld a Sprague (2002) poukazujú na fakt, že rasová segregácia je stále výrazným rysom a zároveň determinantou volebnej geografie, ako aj samotnej politiky v meste St. Louis. Stepan-Norris a Southworth (2007) využívajú tendenciu sociálnych skupín priestorovo sa segregovať a v prípadovej štúdii povojnového Detroitu dokazujú pomocou geografických modelov politický vplyv cirkví a religiozity obyvateľov na preferencie obyvateľov v prezidentských voľbách.

Otázka vplyvu rasy a religie je v zaujímavom kontexte poňatá v štúdii Chapman et al. (2007), v ktorej sa prostredníctvom referenda o manželstvách osôb rovnakého pohlavia v roku 2004 v Georgii snažili načrtnúť konštrukciu „kultúrnych a morálnych priestorov“ na základe voľby Afroameričanov medzi rozšírením občianskych práv menšiny (o ktoré sami v nedávnej minulosti bojovali) na strane jednej a konzervativizmom resp. religiozitou na strane druhej. Proble-

matiku boja za, resp. proti právam sexuálnych menšín využili O'Reilly a Webster (1998) ako vhodný prostriedok pri konštrukcii volebno-geografických vzorcov, v ktorých podpora v troch anti-gay referendách v Oregone koreluje s preferenciou Republikánskej strany a socio-demografické indikátory sa odrážajú v tradicionalistických areáloch. Podobné zameranie má prípadová štúdia referenda (Brown et al. 2005) v meste Tacoma v štáte Washington. Ďalšie štúdie sa zaoberajú rozšírením občianskych práv na imigrantov v štáte Oregon (Stephen 2008), alebo Afroameričanov na Juhu USA (Shelley et al. 2007), následnými dopadmi na ich politickú angažovanosť a posunmi vo volebných preferenciách. Predpokladáme, že problematika imigrantov a ich vplyvu na volebno-geografické vzorce bude v najbližšej budúcnosti narastať (Sonenshein a Drayse 2006, Cox a Hemson 2008). Uvedené práce zamerané na otázky spoločenskej emancipácie a politickej participácie marginalizovaných skupín, resp. otázky solidarity a akceptácie, naznačujú rast významu sociálno-kultúrneho a sociálno-psychologického kontextu a problematiky hierarchie identít v súčasnej volebnej geografii.

Významnými sociálno-kultúrnymi faktormi, ktoré sa vo volebnej geografii vyskytujú, je národná a taktiež aj regionálna identita. V národne homogénnych štátoch sú tieto faktory pre volebnú geografiu takmer irelevantné, keďže už v jej paradigme je zahrnutá snaha hľadať diferencie a ich priestorové zákonitosti v rámci štátu na nižších regionálnych či lokálnych úrovniach. Do popredia záujmu politickej, resp. volebnej geografie sa tento faktor dostáva najmä v prípade multietnických štátov, štátov s etnickými menšinami alebo štátov, kde existujú tendencie k separatizmu, iredente či regionalizmu, ale aj nacionalizmu.

Volebné správanie vo väčšine afrických (prípadne niektorých ázijských a oceánskych) štátov, teda aspoň tých, kde možno hovoriť o demokratických voľbách, sa výrazne riadi podľa etnicko-regionálnych volebných vzorov, podstatnou súčasťou ktorých sú otázky identity a rôznych sociálno-kultúrnych vplyvov (Morrison a Woo Hong 2006, Lemon 2007 a Cox a Hemson 2008).

Pre priblíženie tohto smeru uvedieme niekoľko zaujímavých štúdií. Napríklad Waterman (1994) sa pokúšal nájsť určité geografické či sociálno-ekonomické zákonitosti volebného správania nežidovských obyvateľov Izraela, pričom konštatuje, že je veľmi ťažké odhaliť ich len pomocou kvantitatívnych analýz a taktiež hovorí o potrebe kontextuálneho prístupu a štúdia susedských vplyvov. Lutz (1990) a Levy (1995) sa zaoberajú nárastom podpory nacionálnych strán v Škótsku a Walese, ktorý znamená relatívne silný zásah do stabilných regionálnych modelov elektorátov tradičných politických strán (bližšie Johnston et al. 1988). Lokálna identita a sklon k nonkonformizmu sa v tomto *Celtic fringe* prejavujú aj v prípade stabilne vysokej podpory Liberálnej strany (McAllister et al. 2002 a Dorling et al. 1998). Typickým príkladom je popri regiónoch vo Veľkej Británii, Francúzsku či Španielsku aj severné Taliansko, kde sa otázka politického regionalizmu dostala z politického hľadiska najďalej, a to prostredníctvom v súčasnosti vplyvnej Ligy Severu. Giordano (1999, 2000 a 2001) odhaľuje rôzne geografické aspekty podpory tejto strany, ktorá sa pod zámienkou chrániť ekonomické záujmy severných regiónov pokúša vytvoriť politickú a sociálno-kultúrnu konštrukciu regiónu „Padania“, a s ňou aj „padánsku“ identitu. Je otázne, aké dôsledky pre Taliansko bude mať táto zatiaľ pomerne úspešná forma politickej stratégie nielen z politicko-geografického hľa-

diska. Takéto javy sú súčasťou širšieho fenoménu vzrastajúceho vplyvu regionalizmu a regionálnych identít v súčasnej Európe, pričom aj volebná geografia sa snaží tieto trendy zachytiť a zahrnúť ich do svojich geografických volebných vzorcov.

DIFERENCIÁCIA VOLIEB V URBÁNNO-RURÁLNOHOM PROSTREDÍ

Typickým javom, ktorý výrazne polarizuje volebné správanie obyvateľov, je okrem skutočností, či žijú v mestskom alebo vidieckom prostredí, aj veľkosť sídla a jeho priestorová štruktúra. Výskum urbánno-rurálnych konfliktných línií (cleavages), veľmi frekventovaný v politologických štúdiách, sa vďaka svojmu výraznému priestorovému aspektu odráža aj vo volebnej geografii, kde má buď charakter komparácie týchto dvoch prostredí (Berezkin at al. 1999), alebo sa koncentruje na jedno z nich, pričom má doteraz výraznejšiu prevahu záujem o mestské prostredie (Buček 1994, Mariot 1999, Ištók 2000, Sobczyński 2000 a Kolosov et al. 2003).

Mesto, samozrejme, nie je od svojho zväčša vidieckeho zázemia izolované, vytvárajú spolu rôznorodé funkčné väzby prejavujúce sa aj v politickej oblasti. Funkciu akejsi prechodnej zóny zohráva v sídelných štruktúrach súčasných miest rozširujúci sa suburbánny priestor, ktorý aj pre volebnú geografiu vytvára zaujímavé prostredie, značne odlišné od dvoch predošlých.

V porovnaní s rurálnymi sídlami sú voliči suburbánnych priestorov liberálnejší, v porovnaní s centrálnymi mestskými časťami pravicovejší (Walks 2005 a 2006, Villeneuve et al. 2007).

Maesschalck a Loopmans (2003) skúmajú, ako sa politické strany snažia vo svojich politických stratégiách prispôbiť urbánnemu voličovi vo Flámsku a ako následne sami prispievajú k posilneniu urbánneho prostredia. Zaujímavej téme sa venuje práca tureckých autorov Yalcintan a Erbas (2003), ktorí analyzujú volebné aspekty špecifického problému v Istambule – *gecekondu*, čo je fenomén nelegálneho obsadzovania cudzích neobývaných budov v centrálnych častiach mesta, zväčša chudobnými imigrantmi z vidieka. Politické strany samozrejme reagujú na tento problém v rámci svojich predvolebných stratégií, následne sa odrážajúcich okrem iného aj v transformácii priestorových schém volebnej podpory, predovšetkým na lokálnej úrovni.

Volebná geografia zameraná na rurálne oblasti (Zarycki 1998, Forrest et al. 2001 a Bański et al. 2009) sa taktiež sústreďuje na rôzne čiastkové problémy. Popri pomerne dobre preskúmaných volebných vzorcoch politickej orientácie a dominantných faktorov ovplyvňujúcich vidieckych voličov, vstupujú aj do tejto oblasti trendy týkajúce sa otázok úrovne politickej reprezentácie (Ward 2002) a politickej participácie (Stephen 2008). Tradične sa objavujú aj štúdie zamerané na otázky posilňovania či oslabovania volebnej podpory vybraného politického subjektu (Forrest et al. 2001 a Wegren a Konitzer 2006).

VOLEBNÉ STRATÉGIE, VOLEBNÉ KAMPANE A ICH PRIESTOROVÝ KONTEXT

Aj keď je dominantná pozornosť volebnej geografie zameraná na voľby, ktoré sú vnímané ako prostriedok na zisťovanie a odhaľovanie ďalších, pre geografov zaujímavých skutočností, nemali by sme zabúdať na fakt, že voľby sú vo

svojej podstate reakciou obyvateľov na danú spoločensko-politicko-ekonomickú situáciu. Jej percepcia voličmi je do istej miery sprostredkovaná (a tým pádom aj ovplyvnená) okrem iného aj samotnými politickými subjektami. Na to slúži predvolebná stratégia a z nej vychádzajúca predvolebná kampaň, ktorá by mala mať taktiež svoje miesto vo volebno-geografických výskumoch. Na túto skutočnosť poukázali v 80. rokoch napr. Johnston (1986) a Mintz (1985). V súčasnosti počet prác orientovaných týmto smerom pomaly narastá a stáva sa jedným z významných trendov volebnej geografie, zameranej na viaceré aspekty. Cutts (2006) sa snaží pomocou prípadovej štúdie miestnych volieb v anglickom meste Bath odpovedať na fundamenálnu otázku, či majú lokálne kampane vôbec význam a ak áno, v čom tento význam pre politické strany spočíva. Otázku týkajúcu sa miery úspešnosti miestnych kampaní riešia aj Pattie a Johnston (2003), ktorí potvrdzujú význam osobného kontaktu kandidáta s voličom. Ďalšia skupina autorov (Gimpel et al. 2008) sa zaoberala teóriou významu vzdialenosti pre podporu kandidáta. Využitím GIS metód, ktorými merali vzdialenosť medzi bydliskami kandidátov a miestami ich volebnej podpory v rámci celého štátu, potvrdili platnosť tejto teórie s výnimkou teritoriálne izolovaných oblastí. Na priestorovú stratégiu vedenia volebných kampaní sa zamerali Bélanger et al. (2003). Ich mapovanie týchto stratégií zahŕňalo výber obcí a regiónov, ktoré navštívili lídri strán osobne, ďalej hľadanie faktorov, ktoré tento výber ovplyvnili a cieľových skupín, na ktoré sa v jednotlivých oblastiach zameriavali. Skúmali aj to, či sa volebné kampane sústreďovali na jadrové regióny svojej stabilnej podpory (mobilizačná kampaň), alebo na tie, kde v minulosti nemali úspech (presvedčovací kampaň). Prostredníctvom výsledkov volieb mohli následne vyhodnotiť úspešnosť jednotlivých stratégií. Túto štúdiu by sme mohli považovať za vzorovú svojho druhu.

Volebné kampane majú aj svoj ekonomický aspekt (Johnston a Pattie 2008). Najmä v Spojených štátoch je rozvinutý systém darcov, ktorí z rozličných pohľadov prispievajú jednotlivým stranám. Analýza ich priestorového rozmiestnenia ponúka rôzne možnosti pre vyvodzovanie zaujímavých záverov, napr. pri porovnávaní donorských základní so základňami volebnej podpory (Gimpel et al. 2006). Zároveň je to istý druh politickej participácie, ktorá predstavuje jeden zo základných smerov súčasnej politickej a v rámci nej samozrejme aj volebnej geografie.

OTÁZKY POLITICKEJ PARTICIPÁCIE A REPREZENTÁCIE VO VOLEBNEJ GEOGRAFII

Otázka politickej participácie je vo volebnej geografii jednoznačne najviac zastúpená štúdiami zameranými na volebnú účasť so všetkými možnými aspektmi. V geografických modeloch volebnej účasti je možné okrem samotných priestorových diferencií obsiahnuť aj sociálno-štruktúrnú dimenziu, rozdielnosť volebných stratégií politických subjektov, volebné vzory správania voličov či možnosti ich mobilizácie. Možno ju analyzovať v prípade všetkých druhov volieb na všetkých úrovniach. Pre súčasnú volebnú geografiu sa však ako najperspektívnejšia ukazuje práve lokálna úroveň, ktorá má potenciál zachytiť najzákladnejšie sociálne vzťahy v rámci miesta (*place*), v geografii označované aj ako susedské vplyvy (*neighborhood effects*). Za vzorovú v tomto smere by sme mohli považovať analýzu (Sui a Hugill 2002) priestorovej distribúcie volebnej

účasti v troch lokálnych referendách. Autori pomocou GIS databázy voličov a priestorovej zhlukovej analýzy skúmali susedské vplyvy (bezprostredný kontakt voliča s iným voličom žijúcim vedľa neho na danom „mieste“) na volebnú účasť a následne na výsledky referend. Význam faktora vzdialenosti a širšieho lokálneho kontextu zdôrazňujú aj Darmofal (2006) a Dyck a Gimpel (2005).

Politická participácia je posudzovaná vo vzťahu k rôznym otázkam, ako napr. vnímanie a rozširovanie občianskych práv (Shelley et al. 2007 a Stephen 2008), tretí sektor (Buček a Smith 2000), rasa (Kohfeld a Sprague 2002), etnicita (Buček 2001 a Gimpel et al. 2007), či ekonomicko-geografické otázky (Bush a Reinhardt 2005).

S politickou participáciou úzko súvisí problematika reprezentácie, ktorá sa v súčasnosti v rámci politickej geografie dostáva do popredia, najmä v súvislosti s otázkami demokratizácie a legitimacy politickej moci, ktoré majú podľa Flinta a Taylora (2007) napomôcť k širšiemu etablovaniu sa politickej geografie a predstavujú tak pre ňu veľkú výzvu. V tomto smere uvádzame ako zaujímavé príklady dve práce (Lauria 1994 a Woods 1997). Obe sa zaoberajú transformáciou lokálnych politických štruktúr (elit), otázkami legitimacy a stability ich mocenských pozícií, faktormi, ktoré na tieto procesy vplyvávajú a úlohou, ktorú pritom zohrávajú politické strany. Lauria (1994) sa zameriava na ekonomické faktory, Woods (1997) na nemateriálne (najmä kultúrne) aspekty týchto procesov.

Potenciálu demokratizácie vo vzťahu k otázkam reprezentácie sa okrajovo dotýka Jeffrey (2000), ktorý skúma možnosti bohatých farmárov strednej triedy v indickom štáte Uttarpradéš pri presadzovaní vlastných záujmov prostredníctvom lokálnych politických sietí. Politickým, konkrétne parlamentným zastúpením rurálnych oblastí Veľkej Británie sa zaoberá Ward (2002). Miere politickej reprezentácie jednotlivých regiónov (centrálne metropolitné verzus periférne regióny) je venovaná prípadová porovnávacia štúdia Izraela a Holandska (Latner a McGann 2005). Jej výslednom sú schémy geografickej reprezentácie, v ktorých platí predovšetkým zásada nominovať kandidátov z regiónov, kde sa očakáva vyrovnanejší volebný súboj. Taktiež Hazan (1999) dokazuje geografické vplyvy pri výbere kandidátov. Na skutočnosť, že nie každý hlas voliča má v rámci volebného systému a jeho špecifik rovnakú váhu, teda že existujú regionálne rozdiely v sile volebného hlasu a aj v miere politickej reprezentácie, poukazujú na príklade Anglicka Norman et al. (2007) a v prípade Japonska Sano a Nakaya (2000).

VOLEBNÉ SYSTÉMY A PRIESTOROVÉ VYMEDZOVANIE VOLEBNÝCH OBLASTÍ

Ako sme už spomínali, geografické schémy volieb sú do značnej miery ovplyvnené volebným systémom platným v príslušnom štáte a jeho špecifikami, ktoré poskytujú volebnej geografii možnosť skúmať rôzne modifikácie všeobecne platných volebno-geografických modelov. Asi najviac záujmu sa doteraz venovalo rôznorodým priestorovým aspektom volebného systému Spojených štátov (Johnston 2005, Johnston et al. 2005, Mellow a Trubowitz 2005, Pearson-Merkowicz a McTague 2008). Pozoruhodná je napr. analýza (Morrill et al. 2007) oblastí, ktoré sa v rámci tradičných priestorových volebných schém v USA „správajú“ atypicky. Ďalšia originálna štúdia (Arrington a Grofman 1999) sa zaoberá systémom stránickej registrácie a primárnych volieb, kde ob-

čas dochádza k javu, že sa v kampani primárných volieb voliči zaregistrujú a ovplyvnia voľbu v strane, s ktorou nesympatizujú. V prípade štátov, ktoré majú pre americký volebný systém relatívne veľký význam (Iowa, New Hampshire a Florida) môže takýto postup podstatne ovplyvniť šancu kandidáta vyhrať resp. prehrať na celoštátnej úrovni.

Modelovaniu sa venuje práca (Johnston et al. 2006) zameraná na možné zmeny volebného systému v USA. Autori v nej načrtávajú, ako by sa zmenili geografické schémy volieb, ako aj samotné výsledky, po uplatnení volebného systému platného v štátoch Maine a Nebraska na celoštátnej úrovni. Metóda modelovania je pre volebnú geografiu jednou z ciest umožňujúcich priblíženie výskumu k využitiu v praxi.

Transformáciou zmien volebného systému do reálnych zmien geografických schém podpory politických strán sa zaoberali Shin a Agnew (2002 a 2007) na príklade Talianska. Volebná reforma poskytla príležitosť otestovať stabilitu volebno-geografických vzorcov jednotlivých regiónov a taktiež schopnosť nových politických zoskupení nadviazať na úspechy ich starších straníckych predchodcov v jednotlivých geografických prostrediach.

Volebné systémy sa rozdeľujú na väčšinové a pomerné, resp. ich rôzne variácie a kombinácie. Najmä pri väčšinových systémoch, založených na princípe „víťaz berie všetko“, je pre výsledky volieb a následnú transformáciu získaných hlasov na mandáty, veľmi dôležitá otázka priestorového konštituovania volebných obvodov. Keďže táto problematika má jednoznačný geografický aspekt, predstavuje v rámci volebnej geografie tradičnú a nespochybniteľnú oblasť záujmu, ktorej začiatok predstavuje práca Sauera (1918). Aj v súčasnosti sa tejto problematike venuje množstvo prác, ktoré v drvivej väčšine predstavujú rôzne prípadové štúdie. Tieto práce sa v teoretickej rovine zaoberajú napr. princípmi konštituovania volebných obvodov, v rovine praxe posudzujú efektivitu a spravodlivosť existujúcich volebných obvodov (Cirincione et al. 2000 a Singh 2000). Ďalej zisťujú, či pri ich vytváraní nebol použitý princíp *gerrymanderingu*, teda deformácií volebných obvodov zvyhodňujúcich jednu stranu politického zápasu, resp. ako sa to konkrétne prejavuje vo vzorcoch volebnej podpory jednotlivých politických strán (Rush 2000, Johnston 2002 a Johnston et al. 2002) a taktiež návrhy, ako tieto deformácie odstrániť (Altman 1998). Iná skupina prác analyzuje vplyvy rôznych zásahov (pozitívnych aj negatívnych) do existujúcej územnej organizácie volieb na ich výsledky (Morrill 1998, Lennertz 2000, Karam a Al Ali 2005 a Rallings et al. 2008), alebo sa pokúša navrhnúť alternatívne, v podstate „vylepšené“ modely volebných obvodov, teda ich reorganizáciu (Forgette a Platt 2005). Je potrebné vyzdvihnúť praktický význam celého tohto spektra volebno-geografických prác a zároveň vysloviť predpoklad, že budú potrebné a žiadané aj v budúcnosti, najmä pri rôznych zmenách volebných systémov resp. priestorovej organizácie volieb v jednotlivých krajinách.

ZÁVER

Voľby sú predmetom záujmu mnohých vedných disciplín, pričom každá z nich poskytuje vďaka svojšným konceptom, prístupom a metódam zaujímavý pohľad na tento zložitý fenomén. V príspevku sme sa snažili načrtnúť cesty a spôsoby, akými to robí súčasná volebná geografia. Jej pozornosť sa už nesústre-

d'uje len na rôzne priestorové aspekty volieb (aj keď sa tohto svojho základného konceptu nemôže v žiadnom prípade zriecť), ale snaží sa nachádzať cesty, ako ho integrovať do širších kontextov. Pri hľadaní geografických modelov volebného správania je akcentovaná potreba uplatnenia systémových prístupov integrujúcich jednotlivé úrovne kontextu od lokálneho až po globálny. Práve zdôrazňovanie významu lokálneho kontextu a široké uplatňovanie konceptu „miesta“ (*place*) a „priestoru“ (*space*) v politickej, a v rámci nej predovšetkým vo volebnej geografii, sa javí ako jeden z dominantných trendov. Prostredníctvom skúmania tzv. susedských efektov zachytávajúcích priestorovú difúziu, či už informácií alebo nejakého druhu správania (vrátane volebného), je možné odhaliť rôznorodé vzťahy, väzby a procesy v spoločnosti. Množstvo takto zameraných štúdií v súčasnej volebnej geografii napovedá, že to môže byť jedna z ciest prepojenia tradičného kvantitatívneho výskumu s rôznymi kvalitatívnymi prístupmi. Popri rôznych formách matematicko-štatistického modelovania geografických vzorcov volebného správania sa rozširuje využívanie metód GIS.

Vzhľadom na súčasnú politickú štruktúru sveta, v ktorej naďalej pretrvávajú koncepcia národných štátov, pričom každý z nich má špecifický politický (a volebný) systém, viac alebo menej demokratický, ostáva základným rámcom pre výskum volieb štát a jeho špecifiká. Platí, že v štátoch s dlhodobými tradíciami liberálnej demokracie je volebno-geografický výskum prepracovanejší, a práve tam sa určujú základné trendy vo volebnej geografii. Ani v stabilizovaných demokraciách nie sú geografické vzorce a schémy volebného správania nemenné. Ich prehodnocovanie, modifikácia a aktualizácia je pre volebnú geografiu neustálou výzvou.

Cieľom väčšiny volebno-geograficky zameraných prác je nachádzať geografické vzorce volebného správania. Tie vychádzajú z pôsobenia rôznych faktorov v rámci istého priestorového kontextu. V rámci rozsiahleho súboru možných faktorov determinujúcich tieto vzorce sa výraznejšia pozornosť súčasnej volebnej geografie sústreďuje napríklad na problematiku občianskych práv menšín, ich politickej participácie a reprezentácie, alebo na otázky identity, a to nielen rasovej, národnej či religióznej, ale aj regionálnej, v zmysle silnejúcich trendov politického regionalizmu prejavujúcich sa v niektorých štátoch. V súvislosti s urbánno-rurálnou diferenciáciou volebného správania sa akcentuje potreba zahrnúť do volebno-geografických vzorcov aj suburbánny priestor a jeho špecifiká. Dominancia výskumov zameraných na mestské prostredie však naďalej pretrvávajú.

Veľmi výrazným trendom je nárast záujmu volebnej geografie o priestorové aspekty volebných stratégií a volebných kampaní. Tieto štúdie majú potenciál ukázať, ako jednotliví aktéri volebného zápasu zohľadňujú vo svojich stratégiách volebno-geografické vzorce jednotlivých lokalít či regiónov, samozrejme s ohľadom na daný volebný systém. Ďalším významným trendom je rast významu konceptov politickej participácie a reprezentácie. Ich uplatnenie sa rozširuje na celé spektrum problémov, ktorými sa volebná geografia zaoberá. Ako veľmi perspektívne pre volebnú geografiu sa ukazuje napríklad prepojenie konceptu politickej participácie s tzv. susedským efektom na lokálnej úrovni.

Volebná geografia na Slovensku v porovnaní s vývojom vo vyspelých štátoch s dlhodobými liberálno-demokratickými tradíciami zaostáva. Nemožno však povedať, že sa dynamicky nerozvíja. Svoju pozornosť sústreďuje predovšetkým

všetkým na hľadanie základných geografických schém volebného správania a overovanie intenzity pôsobenia jednotlivých faktorov determinujúcich volebné správanie v rámci istých priestorových kontextov. Ďalšie vývojové trendy volebnej geografie zachytáva zatiaľ len okrajovo a so značným oneskorením.

LITERATÚRA

- ALTMAN, M. (1998). Modeling the effect of mandatory district compactness on partisan gerrymanders. *Political Geography*, 17, 989-1012.
- ARCHER, J. C. (2002). The geography of an interminable election: Bush v. Gore, 2000. *Political Geography*, 21, 71-77.
- ARRINGTON, T. S., GROFMAN, B. (1999). Party registration choices as a function of the geographic distribution of partisanship: a model of 'hidden partisanship' and an illustrative test. *Political Geography*, 18, 173-185.
- BAŇSKI, J., KOWALSKI, M., MAZUR, M. (2009). Zachowania mieszkańców polskiej wsi. *Przegląd geograficzny*, 81, 483-506.
- BARÁTH, J., SZÖLLÖS, J., ČERNÁK, P. (1995). Analýza stability územia volebnej podpory politických strán (na základe výsledkov volieb 1990, 1992 a 1994). *Geografický časopis*, 47, 247-259.
- BAYBECK, B., HUCKFELDT, R. (2002). Urban contexts, spatially dispersed networks, and the diffusion of political information. *Political Geography*, 21, 195-220.
- BÉLANGER, P., CARTY, R. K., EAGLES, M. (2003). The geography of Canadian parties' electoral campaigns: leaders' tours and constituency election results. *Political Geography*, 22, 439-455.
- BÉLANGER, P., EAGLES, M. (2006). The geography of class and religion in Canadian elections revisited. *Canadian Journal of Political Science*, 39, 591-609.
- BEREZKIN, A. V., MYAGKOV, M., ORDESHOOK, P. C. (1999). The urban-rural divide in the Russian electorate and the effect of distance from urban centers. *Post-Soviet Geography and Economics*, 40, 395-406.
- BLAŽEK, J., KOSTELECKÝ, T. (1991). Geografická analýza výsledku parlamentních voleb v roce 1990. *Sborník České geografické společnosti*, 96, 1-14.
- BOGDANOR, V. (1983). *Multi-party politics and the constitution*. Cambridge (Cambridge University Press).
- BROWN, M., KNOPP, L., MORRILL, R. (2005). The culture wars and urban electoral politics: sexuality, race, and class in Tacoma, Washington. *Political Geography*, 24, 267-291.
- BRUNN, S. D., VLČKOVÁ, V. (1994). Parties, candidates and competitive regions in the 1992 Slovak National Council elections. *Geografický časopis*, 46, 231-240.
- BUČEK, J. (1994). The participation and electoral preferences of Petržalka inhabitants. *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitas Comenianae, Geographica*, 34, 71-81.
- BUČEK, J. (2001). Miestna autonómia, samospráva a etnické menšiny. *Sociológia – Slovak Sociological Review*, 33, 163-184.
- BUČEK, J., SMITH, B. (2000). New approaches to local democracy: direct democracy, participation and the "third sector". *Environment and Planning C: Government and Policy*, 18, 3-16.

- BUSH, M. L., REINHARDT, E. (2005). Industrial location and voter participation in Europe. *British Journal of Political Science*, 35, 713-730.
- CIRINCIONE, C., DARLING, T. A., O'ROURKE, T. G. (2000). Assessing South Carolina's 1990s congressional districting. *Political Geography*, 19, 189-211.
- CLEM, R. S., CRAUMER, P. R. (2005). Shades of orange: the electoral geography of Ukraine's 2004 presidential elections. *Eurasian Geography and Economics*, 46, 364-385.
- CLEM, R. S. (2006). Russia's electoral geography: a review. *Eurasian Geography and Economics*, 47, 381-406.
- COX, K. R., HEMSON, D. (2008). Mamdani and the politics of migrant labor in South Africa: Durban dockworkers and the difference that geography makes. *Political Geography*, 27, 194-212.
- CUTTS, D. (2006). Continuous campaigning and electoral outcomes: the liberal democrats in Bath. *Political Geography*, 25, 72-88.
- CZYSZKIEWICZ, R. 2009. Rzeczpospolita z gminnego nadania. Zachowania wyborcze mieszkańców regionu szczecińskiego 1991-2007. Toruń (Wydawnictwo Adam Marszałek).
- DARMOFAL, D. (2006). The political geography of macro-level turnout in American political development. *Political Geography*, 25, 123-150.
- DORLING, D., RALLINGS, C., THRASHER, M. (1998). The epidemiology of the Liberal Democrat vote. *Political Geography*, 17, 45-70.
- DYCK, J. J., GIMPEL, J. G. (2005). Distance, turnout, and the convenience of voting. *Social Science Quarterly*, 86, 531-548.
- FLINT, C. (1998). Forming electorates, forming spaces: the Nazi party vote and social construction of space. *American Behavioral Scientist*, 41, 1282-1303.
- FLINT, C. (2001). A time space for electoral geography: economic restructuring, political agency and the rise of the Nazi party. *Political Geography*, 20, 301-330.
- FLINT, C., TAYLOR, P. (2007). *Political geography. World-economy, nation-state and locality*. Harlow (Pearson).
- FORGETTE, R., PLATT, G. (2005). Redistricting principles and incumbency protection in the U.S. Congress. *Political Geography*, 24, 934-951.
- FORREST, J., ALSTON, M., MEDIN, C., ARNI, S. (2001). Voter behaviour in rural areas: a study of the Farrer electoral division in southern New South Wales at the 1998 federal election. *Australian Geographical Studies*, 39, 167-182.
- GIMPEL, J. G., KARNES, K. A., MCTAGUE, J., PEARSON-MERKOWITZ, S. (2008). Distance-decay in the political geography of friends-and-neighbors voting. *Political Geography*, 27, 231-252.
- GIMPEL, J. G., LEE, F. E., KAMINSKI, J. (2006). The political geography of campaign contributions in American politics. *Journal of Politics*, 68, 626-639.
- GIMPEL, J. G., TAM CHO, W. K., WU, T. (2007). Spatial dimensions of Arab American voter mobilisation after September 11. *Political Geography*, 26, 330-351.
- GIORDANO, B. (1999). A place called Padania? The Lega Nord and the political representation of Northern Italy. *European Urban and Regional Studies*, 6, 215-230.
- GIORDANO, B. (2000). Italian regionalism or "Padanian" nationalism – the political project of the Lega Nord in Italian politics. *Political Geography*, 19, 445-471.
- GIORDANO, B. (2001). The contrasting geographies of "Padania": the case of the Lega Nord in Northern Italy. *Area*, 33, 27-37.

- HAZAN, R. Y. (1999). Constituency interests without constituencies: the geographical impact of candidate selection on party organization and legislative behavior in the 14th Israeli Knesset, 1996-99. *Political Geography*, 18, 791-811.
- HEPPEN, J., MESYANZHINOV, D. (2003). Political geography and regionalism in Louisiana: the impact of the French influence in the post-World War II era. *Political Geography*, 22, 519-533.
- CHAPMAN, T., LEIB, J. I., WEBSTER, G. (2007). Race, the creative class, and political geographies of same sex marriage in Georgia. *Southeastern Geographer*, 47, 27-54.
- IŠTOK, R. (2000). Intraurbánna diferenciácia elektorálnych preferencií a jej vzťah k sociálno-demografickej štruktúre Prešova. *Urbánne a krajinné štúdie*, 3, 161-166.
- JEFFERSON WEST, J. W. (2005). Regional cleavages in Turkish politics: an electoral geography of the 1999 and 2002 national elections. *Political Geography*, 24, 499-523.
- JEFFREY, C. (2000). Democratisation without representation? The power and political strategies of a rural elite in north India. *Political Geography*, 19, 1013-1036.
- JEHLÍČKA, P., SÝKORA, L. (1991). Stabilita regionální podpory tradičních politických stran v českých zemích (1920-1990). *Sborník České geografické společnosti*, 96, 81-85.
- JOHNSTON, R. J. (1986). Places, campaigns and votes. *Political Geography Quarterly*, 5, 105-117.
- JOHNSTON, R. J. (2002). Manipulating maps and winning elections: measuring the impact of malapportionment and gerrymandering. *Political Geography*, 21, 1-31.
- JOHNSTON, R. J. (2005). Anglo-American electoral geography: same roots and same goals, but different means and ends? *Professional Geographer*, 57, 580-587.
- JOHNSTON, R. J., JONES, K., PROPPER, C., BURGESS, S. M. (2007). Region, local context, and voting at the 1997 general election in England. *American Journal of Political Science*, 51, 641-655.
- JOHNSTON, R. J., PATTIE, CH. (1998). Composition and context: region and voting in Britain revisited during labour's 1990s' revival. *Geoforum*, 29, 309-329.
- JOHNSTON, R. J., PATTIE, C. J., ALLSOP, J. G. (1988). *A national dividing the electoral map of Great Britain, 1979-87*. London (Longman).
- JOHNSTON, R. J., PATTIE, C. J., DORLING, D. F., MACALLISTER, I., TUNSTALL, H., ROSSITER, D. J. (2001). Social location, spatial location and voting at the 1997 British general election: evaluating the sources of Conservative support. *Political Geography*, 20, 85-111.
- JOHNSTON, R. J., ROSSITER, D. J., PATTIE, C. J., DORLING, D. F. (2002). Labour electoral landslides and the changing efficiency of voting distributions. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 27, 336-361.
- JOHNSTON, R., ROSSITER, D., PATTIE, CH. (2005). Disproportionality and bias in US presidential elections: how geography helped Bush defeat Gore but couldn't help Kerry beat Bush. *Political Geography*, 24, 952-968.
- JOHNSTON, R. J., ROSSITER, D., PATTIE, CH. (2006). Changing the scale and changing the result: evaluating the impact of an electoral reform on the 2000 and 2004 US presidential elections. *Political Geography*, 25, 557-569.
- JOHNSTON, R. J., PATTIE, CH. (2008). Money and votes: a New Zealand example. *Political Geography*, 27, 113-133.

- KABATH, E., SOBCZAK, D. (1999). Geografia wyborów do Sejmu RP w 1997 roku. *Czasopismo geograficzne*, 70, 201-220.
- KARAM, J., AL ALI, J. (2005). The redistribution of the electoral constituencies in Kuwait and its impact on voting behaviour. *Journal of the Social Sciences*, 33, 7-54.
- KATCHANOVSKI, I. (2005). Small nations but great differences: political orientations and cultures of the Crimean Tatars and the Gagauz. *Europe - Asia Studies*, 57, 877-894.
- KOHFELD, C. W., SPRAGUE, J. (2002). Race, space, and turnout. *Political Geography*, 21, 175-193.
- KOLOSOV, V., VIZGALOV, D., BORODULINA, N. (2003). Voting behaviour in Russian cities, 1995-2000. *Journal of Communist Studies and Transition Politics*, 19, 25-40.
- KONDRATIEFF, N. D. (1935). The Long Waves in economic life. *The Review of Economic Statistics*, 17, 105-115.
- KOSTELECKÝ, T., ČERMÁK, D. (2004). Vliv teritoriálně specifických faktorů na formování politických orientací voličů. *Sociologický časopis*, 40, 469-488.
- KOULOV, B. (1995). Geography of electoral preferences: the 1990 Great National Assembly elections in Bulgaria. *Political Geography*, 14, 241-258.
- KOVÁCS, Z., DINGS DALE, A. (1998). Whither East European democracies? The geography of the 1994 Hungarian parliamentary election. *Political Geography*, 17, 437-458.
- KOWALSKI, M. (1998). Wyznanie a preferencje wyborcze mieszkańców Białostoczyzny (1990-1997). *Przegląd geograficzny*, 70, 269-282.
- KOWALSKI, M. (2002). Electoral behaviour in Poland as the effect of the "clash of civilisation". *Geografický časopis*, 54, 219-238.
- KOWALSKI, M., ed. (2003). *Przestrzeń wyborcza Polski*. Warszawa (Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN).
- KRIVÝ, V., FEGLOVÁ, V., BALKO, D. (1996). *Slovensko a jeho regióny. Socio-kultúrne súvislosti volebného správania*. Bratislava (Nadácia Média).
- LATNER, M., MCGANN, A. (2005). Geographical representation under proportional representation: The cases of Israel and the Netherlands. *Electoral Studies*, 24, 709-734.
- LAURIA, M. (1994). The transformation of local politics: manufacturing plant closures and governing coalition fragmentation. *Political Geography*, 13, 515-539.
- LEE, D. O., BRUNN, D. S. (1996). Politics and regions in Korea: an analysis of the recent presidential election. *Political Geography*, 15, 99-119.
- LEE, P. S., HSU, Y. M. (2002). Southern politics? Regional trajectories of party development in Taiwan. *Issues and Studies*, 38, 61-84.
- LEMON, A. (2007). Perspectives on democratic consolidation in Southern Africa: the five general elections of 2004. *Political Geography*, 26, 824-850.
- LENNERTZ, E. J. (2000). Back in their proper place: racial gerrymandering in Georgia. *Political Geography*, 19, 163-188.
- LEVY, R. (1995). Finding a place in the world-economy: party strategy and party vote: the regionalization of SNP and Plaid Cymru support, 1979-92. *Political Geography*, 14, 295-308.
- LUTZ, J. M. (1990). Diffusion of nationalist voting in Scotland and Wales: emulation, contagion, and retrenchment. *Political Geography Quarterly*, 9, 249-266.

- MADLEŇÁK, T. (2006). Politicko-geografická analýza volebných preferencií obyvateľov regiónu Oravy. *Geografická revue*, 2, 630-649.
- MAESSCHALCK DE, F., LOOPMANS, M. (2003). Electoral geography and manifestoes of new «urban» parties from 1977 to 1999: how urban are they really? *BELGEO*, 3, 329-342.
- MARIOT, P. (1991). Priestorové hodnotenie výsledkov volieb do SNR (1990). *Geografický časopis*, 44, 231-249.
- MARIOT, P. (1994). Voľby do SNR v roku 1992 a ich porovnanie s voľbami v roku 1990. *Geographica Slovaca*, 7, 103-110.
- MARIOT, P. (1999). Štruktúra volebných preferencií obyvateľov najväčších miest Slovenska. *Geografický časopis*, 51, 153-175.
- MARIOT, P. (2003). Teritoriálne aspekty volebnej podpory HZDS. *Geografický časopis*, 55, 3-19.
- McALLISTER, I., FIELDHOUSE, E., RUSSELL, A. (2002). Yellow fever? The political geography of liberal voting in Great Britain. *Political Geography*, 21, 421-447.
- McALLISTER, I., STUDLAR, D. T. (1992). Region and voting in Britain, 1979-1987: territorial polarization or artifact? *American Journal of Political Science*, 36, 168-199.
- MELESHEVICH, A. (2006). Geographical patterns of party support in the Baltic States, Russia, and Ukraine. *European Urban and Regional Studies*, 13, 113-129.
- MELLOW, N., TRUBOWITZ, P. (2005). Red versus blue: American electoral geography and congressional bipartisanship, 1898-2002. *Political Geography*, 24, 659-677.
- MESZÁROS, J., SOLYMOSI, N., SPEISER, F. (2007). Spatial distribution of political parties in Hungary 1990-2006. *Political Geography*, 26, 804-823.
- MINTZ, E. (1985). Election campaign tours in Canada. *Political Geography Quarterly*, 4, 47-54.
- MORRILL, R. L. (1998). Microgeography of a Republican "Revolution": 1992, 1994, and 1996 congressional district change in Washington State. *Political Geography*, 17, 761-785.
- MORRILL, R., KNOPP, L., BROWN, M. (2007). Anomalies in red and blue: exceptionalism in American electoral geography. *Political Geography*, 26, 525-553.
- MORRISON, M. K. C., WOO HONG, J. (2006). Ghana's political parties: how ethno/regional variations sustain the national two-party system. *Journal of Modern African Studies*, 44, 623-647.
- NORMAN, P., PURDAM, K., TAJAR, A., SIMPSON, L. (2007). Representation and local democracy: geographical variations in elector to councillor ratios. *Political Geography*, 26, 57-77.
- O'LOUGHLIN, J., FLINT, C., ANSELIN, L. (1994). The political geography of Nazi vote: context, confession and valse in the 1930 Reichstag election. *Annals of the Association of American Geographers*, 84, 351-380.
- O'REILLY, K., WEBSTER, G. R. (1998). A sociodemographic and partisan analysis of voting in three anti-gay rights referenda in Oregon. *Professional Geographer*, 50, 498-515.
- PATTIE, J. C., JOHNSTON, R. J. (2003). Local battles in a national landslide: constituency campaigning at the 2001 British General Election. *Political Geography*, 22, 381-414.

- PEARSON-MERKOWICZ, S., McTAGUE, J. M. (2008). Partisan mountains and molehills: the geography of U.S. state intraparty factionalism. *State Politics and Policy Quarterly*, 8, 7-31.
- PEREPECHKO, A. S., KOLOSSOV, V. A., ZUMBRUNNEN, C. (2007). Remeasuring and rethinking social cleavages in Russia: continuity and changes in electoral geography 1917-1995. *Political Geography*, 26, 179-208.
- RALLINGS, C., JOHNSTON, R., THRASER, M. (2008). Changing the boundaries but keeping the disproportionality: the electoral impact of the fifth periodical reviews by the parliamentary boundary commissions for England and Wales. *Political Quarterly*, 79, 80-90.
- ROPER, S. D., FESNIC, F. (2003). Historical legacies and their impact on post-communist voting behaviour. *Europe - Asia Studies*, 55, 119-131.
- RUSH, E. M. (2000). Redistricting and partisan fluidity: do we really know a gerrymander when we see one? *Political Geography*, 19, 249-260.
- SANO, H., NAKAYA, T. (2000). Electoral bias of the single-member constituency system under a multiparty system: case study of the 1996 Japanese general election for the house of representatives. *Geographical Review of Japan, Series A*, 73, 559-577.
- SAUER, C. O. (1918). Geography and the gerrymander. *American Political Science Review*, 12, 403-426.
- SECOR, A. J. (2001). Ideologies in crisis: political cleavages and electoral politics in Turkey in the 1990s. *Political Geography*, 20, 539-560.
- SHELLEY, F. M., ZERR, K. J., PROFFER, A. M. (2007). The civil rights movement and recent electoral realignment in the South. *Southeastern Geographer*, 47, 13-26.
- SHIN, M. E., AGNEW, J. (2002). The geography of party replacement in Italy, 1987-1996. *Political Geography*, 21, 221-242.
- SHIN, M. E., AGNEW, J. (2007). The geographical dynamics of Italian electoral change, 1987-2001. *Electoral Studies*, 26, 287-302.
- SIEGFRIED, A. (1913). *Tableau politique de la France de l'Quest sous la Troisième République*. Paris (A. Colin).
- SINGH, CH. P. (2000). A century of constituency delimitation in India. *Political Geography*, 19, 517-532.
- ŚLESZYŃSKI, P. (2007). Dlaczego Lech Kaczyński wygrał wybory prezydenckie 2005. Studium z geografii elektoralej. *Czasopismo Geograficzne*, 78, 61-82.
- ŚLESZYŃSKI, P. (2009). Kongruencja gmin do celów sondaży przedwyborczych. *Przegląd geograficzny*, 81, 237-257.
- SOBCZYŃSKI, M. (2000). *Zróźnicowanie przestrzenne postaw politycznych mieszkańców Łodzi*. Łódź (Univerzytet Łódzki).
- SONENSHEIN, R. J., DRAYSE, M. H. (2006). Urban electoral coalitions in an age of immigration: time and place in the 2001 and 2005 Los Angeles mayoral primaries. *Political Geography*, 25, 570-595.
- STEPAN-NORRIS, J., SOUTHWORTH, C. (2007). Churches as organizational resources: A case study in the geography of religion and political voting in postwar Detroit. *Social Science History*, 31, 343-380.
- STEPHEN, L. (2008). Building alliances: defending immigrant rights in rural Oregon. *Journal of Rural Studies*, 24, 197-208.

- SUI, D. Z., HUGILL, P. J. (2002). A GIS-based spatial analysis on neighborhood effects and voter turn-out: a case study in College Station, Texas. *Political Geography*, 21, 159-173.
- SZÖLLÖS, J. (2000). Stabilita volebnej podpory vybraných politických strán a ich zoskupení na Slovensku v rokoch 1990-1998. *Geografický časopis*, 52, 243-267.
- SZÖLLÖS, J. (2006). Regióny volebnej podpory vybraných politických strán v parlamentných voľbách 1998, 2002 a 2006. *Geografická revue*, 2, 650-669.
- VILALTA Y PERDOMO, C. J. (2004). The local context and the spatial diffusion of multiparty competition in Urban Mexico, 1994-2000. *Political Geography*, 23, 403-423.
- VILLENEUVE, P., JODOIN, Y., THÉRIAULT, M. (2007). L'énigme de Québec... ou de ses banlieues?: une analyse de géographie électorale. *Cahiers de géographie du Québec*, 51, 375-398.
- VLČKOVÁ, V. (1995). *Geografické aspekty výsledkov volieb do SNR a Národnej rady SR (1990-1992-1994)*. Bratislava (Elita).
- WALKS, R. A. (2005). City-suburban electoral polarization in Great Britain, 1950-2001. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 30, 500-517.
- WALKS, R. A. (2006). The causes of city-suburban political polarization? A Canadian case study. *Annals of the Association of American Geographers*, 96, 390-414.
- WALLERSTEIN, I. (1984). *The politics of the world-economy*. Cambridge (Cambridge University Press).
- WARD, N. (2002). Representing rurality? New Labour and the electoral geography of rural Britain. *Area*, 34, 171-181.
- WATERMAN, S. (1994). The non-Jewish vote in Israel in 1992. *Political Geography*, 13, 540-558.
- WEGREN, S. K., KONITZER, A. (2006). The 2003 Russian Duma election and the decline in rural support for the communist party. *Electoral Studies*, 25, 677-695.
- WOODS, M. (1997). Discourses of power and rurality. Local politics in Somerset in the 20th century. *Political Geography*, 16, 453-478.
- YALCINTAN, M. C., ERBAS, A. E. (2003). Impacts of "Gecekondu" on the electoral geography of Istanbul. *International Labor and Working-Class History*, 64, 91-111.
- ZARYCKI, T. (1998). Zachowania wyborcze polskiej wsi w podziale na regiony historyczne – Niejednoznaczność interpretacji i nieadekwatność narzędzi teoretycznych. *Przegląd Socjologiczny*, 47, 169-184.
- ZARYCKI, T. (1999). *The new electoral geography of Central Europe*. Budapest (Open Society Institute). Dostupné na <http://e-lib.rss.cz/diglib/pdf/pdf/80.pdf> (cit: 2010-05-15).
- ZARYCKI, T. (2000). Politics in the periphery: the interpretation of political cleavages in Poland in their historical and international context. *Europe-Asia Studies*, 52, 851-873.
- ZARYCKI, T. (2002). *Region jako kontekst zachowań politycznych*. Warszawa (Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego i Lokalnego UW).
- ZARYCKI, T. (2007). History and regional development. A controversy over the "right" interpretation of the role of history in the development of the Polish regions. *Geoforum*, 38, 485-493.

*Tibor Madleňák***ELECTORAL GEOGRAPHY – CURRENT RESEARCH TRENDS**

Electoral geography is one of the most developed branches of modern political geography. Hundreds of studies have been produced in the three decades from the 1960s to the 1980s, during the so-called quantitative revolution era in geography. But there have also been some radical changes in world politics and economics, as well as social and cultural circumstances since the 1990s. An important impetus for political and electoral geography was the spread of democracy across the world. It has not only been electoral geographers who were fascinated by the process of establishing democracy and competitive party politics in the former communist countries. The attempts to apply traditional spatial patterns of voting behaviour to these transforming countries have been shown to be a bit problematic, because these patterns cannot be taken out of their context and simply transplanted into other, very different contexts. Flint and Taylor (2007) emphasized the need for serious rethinking of electoral geography, because the processes in the current globalized world and its societies require new and more complex approaches. They aspire to create a new world-system of election interpretation. This is unique in electoral geography, because its traditional aim is to reveal and construct voting patterns at the local, regional or national scale.

One of the main trends in current electoral geography is to apply concepts of space and place to models of voting behaviour. Researchers focus on spatial diffusion of political information and neighbourhood effects analysis. This enables them to broaden quantitative approaches with qualitative ones and analyse a wide scale of local contexts. Electoral geographers strive to evaluate the influence of a great variety of demographic, social, economic and cultural factors to explain spatial differences in voting behaviour. A major focus in current leading studies is placed on issues like political participation, political representation of various social and geographical entities, political strategies of political parties and their election campaigns regarding electoral patterns or electoral systems, spatial organization of elections and redistricting issues. Most of these research fields provide a link between the theory and practice and provide the opportunity for electoral geography to contribute to a better understanding of the complexity of elections in present globalized societies.

It is impossible to produce in this article a complete list of all problems and issues the current electoral geography deals with. Nevertheless, this article offers a basic review to encourage further electoral geography research, and may inspire geographers in our country to address a much wider range of topics and contribute to contemporary trends in electoral geography.